

УДК: 159.922.11

DOI:10.58494/esai.24(9).2024.17

*Найманбаев М.Ж., Б.Осмонов атындагы ЖАМУ, п.и.к., доцент
Орозбаева Н.К., Б.Осмонов атындагы ЖАМУ, магистрант
Калыкова Ф.М., Б.Осмонов атындагы ЖАМУ, магистрант*

*Найманбаев М.Ж., ЖАГУ им. Б.Осмонова, к.п.н., доцент
Орозбаева Н.К., Б. ЖАГУ им. Б.Осмонова, магистрант
Калыкова Ф.М., ЖАГУ им. Б.Осмонова, магистрант*

*Naimanbaev M. Zh., Candidate of pedagogical Sciences,
Associate professor, JASU named after B. Osmonov
Orozbaeva N.K. master's student JASU named after B. Osmonov
Kalykova F.M. JASU master's student B. Osmonov*

КЕНЖЕ МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРЫНЫН МААЛЫМАТТЫК-КОМПЬЮТЕРДИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР БОЮНЧА САБАТТУУЛУГУН КАЛЫПТАНДЫРУУДАГЫ МУГАЛИМДИН РОЛУ ЖАНА МЕТОДДОР, ЫКМАЛАР

Аннотация. Макалада башталгыч класс мугалиминин кенже мектеп жашындагы окуучуларды окутууда заман талабына ылайык маалыматтык -компьютердик технологияларды колдонуудагы ролу чагылдырылган. Андагы проблемалык маселелер корсотулугу менен компьютердик сабаттуулукту уюштуруу зарылчылыгы: башталгыч класстын мугалимдери, кенже мектеп окуучулары жана алардын ата-энелери менен иштөө белгиленген.

Ошондой эле маалыматтык-компьютердик технологияларды пайдалануу менен окутуунун тиешелүү методдорун, ыкмаларын ийгиликтүү колдонуу аркылуу окуучулардын кызыгуусун арттыруу, коңул буруусун, эс тутумун, ой- жүгүртүүсүн өнүктүрүү жолдору камтылган.

Түйүндүү сөздөр: маалыматтык-компьютердик технологиялар, кенже мектеп курагы, компьютердик сабаттуулук, билим берүү системасы, окутуунун методдору, ыкмалары, демонстрация, иллюстрация, байкоо, дискуссия.

РОЛЬ ПЕДАГОГА В ФОРМИРОВАНИИ ГРАМОТНОСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ-КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ И МЕТОДЫ, ПРИЕМЫ

Аннотация. В статье описана роль учителя начальных классов в использовании информационных-компьютерных технологий в соответствии с современными требованиями в обучении младших школьников. Установлена необходимость организации компьютерной грамотности путем указания в ней проблемных вопросов: работы с учителями начальных классов, младшими школьниками и их родителями. Также сюда включены способы повышения интереса, внимания, памяти и мышления учащихся за счет успешного использования соответствующих методов, приемов обучения с использованием информационных-компьютерных технологий.

Ключевые слова: информационные-компьютерные технологии, младший школьный возраст, компьютерная грамотность, система образования, методы обучения, приемы, демонстрация, иллюстрация, наблюдение, дискуссия.

THE ROLE OF THE TEACHER IN THE FORMATION OF INFORMATION-COMPUTER TECHNOLOGY LITERACY IN JUNIOR SCHOOL CHILDREN AND METHODS, TECHNIQUES.

***Annotation.** The article describes the role of a primary school teacher in the use of information-computer technologies in accordance with modern requirements in teaching primary schoolchildren. The need to organize computer literacy has been established by identifying problematic issues in it: working with primary school teachers, junior schoolchildren and their parents.*

It also includes ways to increase the interest, attention, memory and thinking of students through the successful use of appropriate methods and teaching techniques using information-computer technologies.

***Key words:** information-computer technologies, primary school age, computer literacy, education system, teaching methods, techniques, demonstration, illustration, observation, discussion.*

Киришүү

Азыркы замандагы ааламдашуунун, интернеттештирүүнүн, техникалык өнүгүүнүн шартында башталгыч класс мугалиминин кенже мектеп жашындагы балдарды окутууда маалыматтык-компьютердик технологияларды чеберчилик менен колдонуусу максатка ылайыктуу. Заман талабына ылайык окутуунун натыйжалуулугун жогорулатууда мугалимдин ролу өзгөчө болуп, маалыматтык-компьютердик технологияларды чыгармачылык менен натыйжалуу пайдалана билүүсү зарыл.

Азыркы коом маалыматташтыруу этабында педагогика илиминин алдына маанилүү милдетти — коомдун өнүгүүсүнүн сапаттык жаңы этабына активдүү катышууга жөндөмдүү жаш муундарды тарбиялоо жана даярдоону койду.

Коомдун жогоруда аталган социалдык заказын аткаруу билим берүү мекемелеринин электрондук-эсептөө техникасы менен техникалык жактан жабдылышына, ошондой эле окуучулардын даярдыгына, анын ичинде билим берүү маалыматынын тынымсыз өсүп жаткан агымын кабыл алууларына да жараша болот [1, 98-б.].

Азыркы учурда билим берүү мекемелерин компьютерлештирүү дээрлик аяктап калганда, ар кандай окуу дисциплиналарын изилдөөдө маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын (МКТ) ыкмаларын жана каражаттарын системалуу түрдө колдонуу мүмкүнчүлүгү реалдуу болуп калды. Бул факт, өз кезегинде, окуучулардан компьютердик сабаттуулукту, башкача айтканда, компьютер менен «байланышууну, баарлашууну» камтыйт, персоналдык компьютер жана программалык продуктылар эмне экенин, алардын функциялары, мүмкүнчүлүктөрү жөнүндөгү билимди талап кылат.

Бирок, учурда маалыматтык-компьютердик технологияларды колдонуунун эффективдүүлүгү дайыма эле жогору болбой жатат. Билим берүү процессинде МКТны колдонуунун натыйжалуулугуна таасир этүүчү негизги факторлордун бири – бул окуучулардын компьютердик сабаттуулугунун көп учурда төмөн деңгээлинин көрүнүшү.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен башталгыч билим берүүдө компьютердик сабаттуулукту өнүктүрүү процессин уюштуруу зарылчылыгы келип чыгууда. Бирок, бул маселени чечүүнүн практикалык жолдору жетишсиз иштелип чыккан бойдон калууда жана бул маселелер педагогика илиминде начарыраак, азыраак чагылдырылган. Мындан тышкары, кесиптик ишмердигинде эч нерсени өзгөрткүсү келбеген башталгыч класстын мугалимдери тарабынан да, кенже мектеп жашындагы окуучулардын ата-энелери тарабынан да билим берүүнүн баштапкы этабында компьютердик сабаттуулукту калыптандыруу боюнча көз караштарда консерватизмдин көрүнүшү байкалат (айрыкча айыл жеринде). Мунун негизги себеби, барынан мурда башталгыч мектеп окуучуларынын окуу процессинде да, андан сырткары да компьютердик сабаттуулукту максаттуу калыптандырууга көмөктөшүүчү педагогикалык системанын жоктугу эсептелет.

Башталгыч класстын окуучуларында компьютердик сабаттуулукту өнүктүрүү боюнча педагогикалык иштердин логикалык структураланган системасы бул маселени чече алат. Педагогикалык иштерди үч багытта жүргүзүү зарыл:

- башталгыч класстын мугалимдери менен иштөө;
- кенже мектеп окуучулары менен иштөө;
- кенже мектеп окуучуларынын ата-энелери менен иштөө.

Башталгыч класстын мугалимдери менен иштөө үч этапта жүргүзүлүшү керек:

1. Билим берүү системасында жеке компьютерлер пайда болгонго чейин иштеген мугалимдердин компьютердик сабаттуулугун калыптандыруу (мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу курстарында окутуу аркылуу);

2. Маалыматтык-компьютердик технологияларды калыптандыруу- мугалимдин компетенттүүлүгү, жаны маалыматты табуу, жазуу, өзгөртүү, түзүү жана аны жеткиликтүү кылуу (педагогдордун квалификациясын жогорулатуу курстарында окутуу аркылуу);

3. Кенже мектеп окуучуларынын компьютердик сабаттуулугун өнүктүрүүнүн педагогикалык каражаттарынын комплексин практикалык жактан иштеп чыгуу жана окуу процессинде колдонуу үчүн шарттарды түзүү (иштин ар кандай формаларын: методикалык тренингдерди, конференцияларды, семинарларды ж.б. колдонуу аркылуу).

Кенже мектеп окуучулары менен иштөө төмөнкү багыттар боюнча жүргүзүлөт:

- предметтер боюнча окуу сабактарынын потенциалын аныктоо жана активдештирүү;
- билим берүү процессине маалыматтык-компьютердик технологияны киргизүү, анын ичинде «компьютердик сабаттуулук» түшүнүгүн түзгөн материалды сабактардын мазмунуна киргизүү, жеке инсанга кайрылуу. балдардын тажрыйбасы;
- салттуу педагогикалык технологияларды жана МКТны интеграциялоо;
- кенже мектеп окуучуларынын компьютердик сабаттуулугун өнүктүрүүгө көмөктөшүүчү жалпы мектептик, топтук жана жеке долбоорлорду иштеп чыгуу жана ишке ашыруу;
- мектеп жана мектептен тышкаркы билим берүү мекемелеринин эс алуу жана өнүктүрүү чөйрөсүндө МКТны колдонуу үчүн окуучуларды тартуу;
- ошондой эле ата-энелерди өз балдары менен иштөөгө тартуу.

Кенже мектеп курагындагы окуучулардын маалыматтык- компьютердик технологияларды эффективдүү колдонууда мугалимдин ата -энелер менен тыгыз байланышта иштеши абдан маанилүү [2, 115-б.].

Башталгыч класстын мугалиминин ата-энелердин педагогикалык жактан ылайыктуу багытын өнүктүрүү максатындагы иштери төмөнкүлөрдү камтышы зарыл:

- башталгыч класстын окуучусунун компьютердик сабаттуулугун өнүктүрүү боюнча ата-энелерге педагогикалык билим берүү;
- ата-энелерди биргелешкен иш-чараларга активдүү катышууга тартуу;
- окуучулар менен ата-энелердин ортосунда тематикалык жолугушууларды өткөрүү, үй-бүлөлүк долбоорлорду коргоо ж.б.

Маалыматтык-компьютердик технологияларды пайдалануу менен өнүктүрүүчү окутуунун методдорун жана ыкмаларын колдонуунун натыйжасында окуучулардын акыл-эс жана интеллектуалдык жөндөмдөрү өнүгүп, окууга болгон кызыгуусу артып, билим сапаты жакшырат [3, 95-б.].

Башталгыч класс мугалиминин ар түрдүү окутуу методдорун колдоно билиши окуучулардын компьютердик сабаттуулугун жогорулатат. Окутуунун методдору – мугалим менен окуучулардын билим берүү маселелерин чечүүгө багытталган биргелешкен иш-аракеттеринин жолдору, окуу процессинин негизги компоненттеринин бири болуп саналат [4, 58-б.].

Аңгемелешүү-бул диалогдук ыкма, мында мугалим суроо берүү менен окуучуларды ой жүгүртүүгө үндөйт жана окуучуларды жаны материалды түшүнүүгө жетелейт жана алардын үйрөнгөндөрүн өздөштүрүүсүн текшерет.

Демонстрация-эксперименттерди, техникалык установкаларды, телепрограммаларды, видеофильмдерди, компьютердик программаларды көрсөтүү тажрыйбалары ж.б.

Иллюстрация-предметтерди, процесстерди жана кубулуштарды, алардын символдук чагылыштарын плакаттардын, карталардын, портреттердин, фотосүрөттөрдүн, чиймелердин,

схемалардын негизинде көрсөтүү жана кабыл алуу болуп саналат.

Китеп менен иштөө-басма булактар менен өз алдынча иштөөнүн бир катар ыкмаларын камтыган окутуу болуп эсептелет.

Коңузуу-окуу ишиндеги көндүмдөрдү өнүктүрүү жана өркүндөтүү максатында окуучулардын белгилүү бир аракеттерди кайталап аткаруусу.

Байкоо-изилденип жаткан объектинин жүрүм-турумун максаттуу жана уюшкан кабыл алууну жана жазууну камтыган сүрөттөмө психологиялык изилдөө болуп саналат.

Презентацияларды, видеолорду көрүү: жаны окуу материалдарын көрсөтүү жана бириктирүү үчүн пайдаланылат.

Компьютердик программаларды, оюндарды колдонуу. Бул методдор компьютердик-практикалык көндүмдөргө ээ болуу үчүн, өнүктүрүү үчүн колдонулат.

Проблемалык кырдаалды түзүү жана коюу – бул практикалык же теориялык тапшырма, анын жүрүшүндө окуучу жаны билимди же аракеттерди үйрөнөт. Кенже мектеп окуучуларын тапшырмаларды чечүүгө үйрөтүү алардын ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт. Демек, маселелерди чечүү жөндөмдүүлүктөрүн жогорулатат.

Ыкма-бул окутуу методунун ажырагыс бөлүгү же өзүнчө жагы болуп саналат. «Метод» жана «ыкма» түшүнүктөрүнүн ортосундагы чек аралар абдан кыймылдуу жана өзгөрмөлүү.

Алардын айрымдарын карап көрөлү:

Айтып берүү-жаратылыштагы, коомдогу, жеке адамдын турмушундагы, адамдардын тобундагы окуялардын, процесстердин, кубулуштардын оозеки сүрөттөлүшү.

Түшүндүрмө-бул мугалим тарабынан окуучулардын байкоосу менен айкалышкан окуу материалын гармониялуу жана логикалык жактан ырааттуу берүү.

Дискуссия-окуучуларды жамааттык эмгекке активдүү тартуу аркылуу окуу-тарбия процессинин интенсивдүүлүгүн жана натыйжалуулугун жогорулатуучу окутуу ыкмасы.

Тексттик планды түзүү-бул тексттин структурасын багыттоо жана аны кайра чыгаруу көндүмү.

Диалог-эки же андан көп адамдардын оозеки же жазуу жүзүндө билдирүүлөрдү (репликалар, суроо-жооптор) алмашуусунун адабий же театралдык формасы.

Корутунду

Демек, окутууда мугалимдин ар түрдүү методдорду колдонуу менен сабактын эффективдүүлүгүн арттыруу мезгил талабы.

Ошондой эле башталгыч класс мугалими маалымат жана анын негизги булактары жөнүндө окуучуларда алгачкы түшүнүктөрдү калыптандыруу менен алардын көңүлүн буруусун, эс тутумун, логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө көмөктөшөт. Андан сырткары айлана-чөйрө жөнүндө жаны билимдерди алуу үчүн компьютерди колдонууга, көрсөтмө куралдарды, мультимедиялык презентацияларды, электрондук өнүктүрүүчү оюндарды пайдаланууга мүмкүнчүлүктү жаратып, алардын конструктордук жана активдүү чыгармачылык көндүмдөрүн калыптандырат.

Ошентип, окутуу процессинде мугалимдин МКТны колдонуудагы ролуна баа жеткис жана учурдагы негизги маселелердин бири болуп саналат.

Пайдаланылган адабияттар:

1. Гребенев И.В. Методические проблемы компьютеризации обучения в школе. –М., 1994.
2. Клейман Т.М. Школы будущего: компьютеры в процессе обучения. -М., 1997.
3. Лапчик М. Информатика и технология: компоненты педагогического образования. – М.,1991.
4. Маргоми Я.М., Иванов А.М., Баранкина З.С. Содержание и методы непрерывного обучения информатике в начальной и средней школе. -М., 2001

